

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

נצבים

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יט

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושתיים לבריאה
מאה ועשרים שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לעילוי נשמת

הרה"ח התמים אי"א נו"נ

עוסק בצ"צ באמונה

מרא דאתרא דקהילת לוי יצחק חב"ד בלאס אנדזשעלעס

מורנו הרב שמעון ע"ה

בן הרה"ח הת' השד"ר ר' מנחם שמואל דוד הלוי ז"ל

רייטיק

שליח ומקושר בלב ונפש לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

למד ולימד תורת הנגלה והנסתר בחיות פניני

אוהב שלום ורודף שלום ומעורב עם הבריות

התמסר בלב ונפש להדריך בני קהילתו באהבת ישראל

דאג ועמל למענם בגו"ר בטוב לבבו

באהבה אבהית, בחמלה ובקירוב הדעת

וביחוד לנצרכים ונמוכי רוח

חבר רבני חב"ד בקאליפארניא

מו"צ ומשפיע לאנ"ש ושלוחים ורבים נהנו ממנו עצה ותושי'

עסק במרץ ובלהט במבצעים ובהפצת המעיינות

שתל בעירו קשר והתמסרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

העמיד דור ישרים יבורך חסידים שלוחים ומקושרים

נפטר בשם טוב

חג הגאולה כ' כסלו ה'תשפ"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי זוזגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

מא

ועוד והוא העיקר – שכן תהי' לנו בפו"מ, ויתירה מזה, שכבר היתה לנו, בלשון עבר, ובפרט ע"פ הפתגם הידוע של רבותינו נשיאינו ע"ד הפירסום דביאת המשיח בעיתונים¹, כפי שנתקיים בפועל ממש בתקופה האחרונה שנתפרסם בכו"כ עיתונים בעולם כולו (ויש להוסיף ולפרסם עוד יותר) ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"², ותיכף – כבר בא – בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, ובגלוי לעיני כל באי עולם, ועאכו"כ "לעיני כל ישראל"³, ותיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ נצבים תנש"א, יום ב' דר"ה, וש"פ וילך ו' תשרי תשנ"ב)

- 1) ראה סה"ש תורת שלום ע' 12: "דער רבי (אדמו"ר הזקן) האָט געזאָגט אַז משיח וועט שטיין אין גאַזעטן . . אַלע אידען וועלען זיין פאַרטיג צו ביאת המשיח גלייך ווי עס שטייט אין גאַזעטען אַז ער גייט".
- 2) שה"ש ב, ת. ובשה"ש עה"פ.
- 3) סיוס וחותרם פ' ברכה.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. פירוש רש"י על "ובחרת בחיים", והשאלה עליו

בסוף הפרשה¹ נאמר "החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך". רש"י מצטט את המילים "ובחרת בחיים", ואומר על כך שלושה ענינים: (א) את פירוש המילים "ובחרת בחיים" – "אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים". (ב) משל לכך – "כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלת, ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך". (ג) הוכחה לכך מן הכתוב² – "ועל זה נאמר: ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך"³. יש להבין: מה קשה במילים "ובחרת בחיים", אשר משום כך צריך רש"י להסבירם בהרחבה ובפירוש כל כך? לכאורה משמעות המילים "ובחרת בחיים" היא פשוטה לחלוטין, כפי שמסבירים פשוטני-מקרא אחרים⁴: הקדוש-ברוך-הוא אומר, כעצה טוב⁵, לבחור בחלק החיים, על ידי "לאהבה"⁶ את ה' אלקיך לשמוע בקולו...".

ב. ההסבר הפשוט לדברי רש"י

בלימוד פשוט נראה⁷, שרש"י רוצה לציין, ש"ובחרת בחיים" איננה הוראה (כציווי, או עצה טובה) לבחור בחיים, שהרי אין כלל מקום להורות "ובחרת בחיים", כי ממה-נפשך: אם אין יודעים כלל שאלה הם חיים, צריך רק להראות זאת וממילא יבחרו זאת, וההוראה מיותרת. ואם לאו הראו לו שאלה הם חיים – במה תועיל ההוראה או העצה "ובחרת בחיים"?

- 1) ל, יט.
- 2) תהלים טז, ה (וראה פרש"י שם. רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל. ואכ"מ).
- 3) בדפוסים ראשונים וכת"י רש"י – יש כמה שינויים (קלים) בלשון רש"י. וראה גם לשון רש"י בבחי' כאן. ובש"ל"ה (ב, ב) הובא לשון רש"י כמו"ש בדפוסים שלנו. וראה לקמן הערות 16, 24, 26, 27.
- 4) ראה רמב"ן, ראב"ע ועוד.
- 5) ראה רמב"ן, "כי יעצתך כו". וראה גם ס' הזכרון ובאר יצחק לפרש"י כאן.
- 6) פסוק כ.
- 7) ראה גם באר מים חיים (לאחי המהר"ל) לפרש"י כאן.

אלא, משמעות המילים "ובחרת בחיים" היא "אני מורה לכם" כלומר, מראה לכם – הקדוש-ברוך-הוא מציין שבאומרו מיד אחר-כך "לאהבה את ה' אלקיך... הוא מראה לישראל שה"חיים" כרוכים ב"טוב"⁸ (וי"מות" ב"רע"⁹), ולכן צריך להראות מה הם החיים האמיתיים, כנאמר בהמשך: "למען תחיה אתה וזרעך, לאהבה את ה' אלקיך... כי הוא חיך ואורך ימים...".

ועל כך מביא רש"י: (א) משל – "כאדם האומר לבנו... ", שהאב אינו מסתפק באמירה "בחר לך חלק יפה בנחלת", אלא "מעמידו על חלק היפה". (ב) הוכחה מן הכתוב שהקדוש-ברוך-הוא "מעמיד" את ישראל "על חלק היפה" – "ועל זה נאמר... הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך".

ג. השאלות על כך

אך עדיין אין מובנת ההרחבה בדברי רש"י: (א) לשם מה עליו להביא משל "כאדם האומר לבנו...". רש"י יכול היה לומר דברים אלו מיד בנמשל, שהקדוש-ברוך-הוא "מעמיד" את ישראל "על חלק היפה"? ואדובה – בנמשל מובן הענין, לכאורה, טוב יותר מאשר במשל:

לגבי התורה והמצוות שבנמשל הכרחית הצבעת הקדוש-ברוך-הוא שאלה הם "חיים" ו"חלק היפה", כי בעולם נראה פעמים רבות ש"דרך רשעים צלחה"¹⁰ ו"הצדיקים מצטערים בעולם הזה"¹¹, ולכן צריך להבהיר שהרשעים "סופן לדחות באחרונה"¹¹, והצדיקים "סופן לשמות באחרונה"¹¹.

ואילו כאשר מדובר בבחירת חלק יפה של נחלה גשמית, קל הרבה יותר לראות מה יפה ומה אינו יפה, ואין כל כך צורך ב"מעמידו על חלק היפה".

- 8) להעיר מלקו"ת ואתחנן רד"ה שמע ישראל. ד"ה אם בחקותי ה'ש"ת פ"א"ב. ועוד.
- 9) לעיל פסוק טו"ח וברש"י.
- 10) ירמ' יב, א.
- 11) לשון הספרי ר"פ ראה*. וראה רש"י תולדות כו, כט.

* ואולי טפרי זה הוא המקור (עכ"פ) לכללות פרש"י זה וכן משמע קצת בפרש"י תהלים שם (ד"ה תומיך).

ז.

דעם ענין הכי עיקרי – גאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

ובפרט אז עס זיינען שוין פאראן כמה סימנים אויף דעם – אָנהויבן דיק פון דברי חז"ל¹ כמה שנים ודורות לפני זה: "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה", און כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט מסביר געווען אז תשובה האָט מען שוין אויך אויפגעטאָן, און מ'שטייט שוין "הכן כולכם"², און מ'שטייט אזוי שוין אַ משך זמן.

(ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאחרי התרת נדרים, ער"ה תשנ"ב)

(1) סנהדרין צז, ב.

(2) ל' כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו מכ"ו אדר"ר תרח"ץ – אגרות קודש שלו ח"ד ע' רעט. וראה "היום יום" ט"ו טבת.

הענין הכי עיקרי – גאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

ובפרט שישנם כבר כמה סימנים ע"ז – החל מדברי חז"ל¹ כמה שנים ודורות לפני זה: "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה", וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הסביר שגם ענין התשובה נפעל כבר, ועומדים כבר "הכן כולכם"², ועומדים כך כבר משך זמן.

(ב) לאחר "ומעמידו על חלק היפה" ממשיך רש"י "ואומר לו את זה ברור לך", ומכך מובן, שלאחר שהאב "אומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלת, ומעמידו על חלק יפה", עדיין יש צורך בפעולה נוספת – אמירת "את זה ברור לך". ואין מובן: (א) מדוע יש צורך בכך? (ב) היכן מוצאים אמירה זו בפסוק – בנמשל?

(ג) בסוף דבריו אומר רש"י "ועל זה נאמר... הנחת ידי על גורל הטוב..." – (א) הוא מתבטא "ועל זה נאמר", ביטוי שבא לפרש את הפסוק בתהילים, ולא "וכמו שנאמר" וכדומה – ביטויים המביאים הוכחה לפירוש הפסוק הנדון. (ב) הוא מציין שפעולת "מעמידו על חלק היפה" נעשית באופן של "הנחת ידי על גורל הטוב..."

והשאלות על כך הן: (א) רש"י מפרש את פשוטו של מקרא של הפסוק הנדון, ומדוע הוא אומר "ועל זה נאמר (בתהילים)...?" (ב) מהי הכוונה ב"הנחת ידי"?

ד. "ובחרת בחיים" – כאמירת "את זה ברור לך"

ההסבר לכך הוא:

הקושי שרש"י מתכוון לענות עליו בפירושו הוא:

הענין הכתוב בפסוקים אלו – "החיים והמות נתתי לפניך... [וכן ההמשך "לאהבה... לשמוע בקולו... כי הוא חיך...]" – כבר כתוב, ובפירוט, בפסוקים הקודמים: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע"¹², כלומר, "זה תלוי בזה. אם תעשה טוב הרי לך חיים ואם תעשה רע הרי לך מות"¹³, כפי שמפרשת התורה אחר־כך¹⁴ "אשר אנכי מצוך היום לאהבה... וחיית ורביית... ואם יפנה לבבך... הגדתי לכם..." – מדוע, אפוא, חוזרת על כך התורה כאן שוב¹⁵?

מסביר רש"י שהחידוש כאן מודגש במילים "ובחרת בחיים", שאינן כתובות לפני־כן. ומהו החידוש? על כך מביא רש"י משל – "כאדם האומר לבנו... ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך", דבר המסביר שיש אשר גם לאחר "מעמידו על חלק היפה" נדרשת אמירה "את זה ברור לך" (כדלהלן).

וכך בעניננו: הענין של "אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים" שבפסוקנו הוא הענין של "אומר לו" שלאחר "מעמידו על חלק היפה" – לאחר שהתורה מסבירה בפסוקים הקודמים ש"אם תעשה טוב, הרי לך חיים", צריכה לבוא ההוראה "ובחרת בחיים".

ה. דרוש זרוז מיוחד לבחירה ב"חיים"

מן הנאמר במשל שיש צורך לאחר נתינת "חלק יפה" להעמיד "על חלק היפה", מובן, שמדובר כאן אודות סוג נחלה שקשה לדעת במבט שטחי מהו ה"חלק היפה" שבה, ולכן הנותן צריך להצביע "על חלק היפה".

[בכך אפשר להסביר את הדיוק במשל "כאדם האומר לבנו... (ולא – "לחבירו"¹⁶):

ודאותו של המקבל בכך שהנותן "מעמידו על חלק היפה" תלויה בידיעתו שני דברים – (א) שהנותן יודע בברור שזהו חלק היפה¹⁷. (ב) שהנותן מעוניין בטובת המקבל בכל ליבו, ומוכן לתת לו את החלק היפה שבנחלתו – והודאות של שני פרטים אלו מודגשת במשל: (א) החלק הוא ב"נחלת", נחלת הנותן, והוא מכירו היטב. (ב) הוא נותנו "לבנו", והאב מוכן לתת לבנו, יותר מכל אחד אחר, את החלק היפה.

כך גם בנמשל, לגבי הקדוש־ברוך־הוא וישראל: כדי שישראל יקבלו ש"חיים" ו"טובה" הם "זה תלוי בזה" – למרות שבעיני בשר אין הדבר נראה תמיד – אומרים להם לשים לב לשני דברים: (א) העולם הזה "נחלת" של הקדוש־ברוך־הוא, בורא העולם ומנהיגו,

(16) אבל להעיר שבדפוס ראשון ושני (ובכו"כ כת"י רש"י. וכן בבחי' כאן) איתא – "לחברו" [ובספרי שם: משל למלך כו' והומין כל האורחים והי' אוהבו כו']. אבל בפרש"י תהלים שם: כאדם האוהב אחד מבניו כו'. להעיר גם מאוהב"ח ר"פ ראה. (17)

הוספה

בשורת הגאולה

ב.

מ'זעט (בשנת נסים) ווי עס ווערן מקויים די סימנים אויף דעם אין חז"ל, כולל – דעם סימן וואָס שטייט אין ילקוט שמעוני¹ (וועלכע מ'האָט דערמאָנט לאַחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם² ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו', [און דערנאָך איז ער ממשיך אין ילקוט:] בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם.”

(משיחת יום ד' פ' נצבים זילך, כ"ב אלול תש"נ)

- (1) ישע'י רמז תצט. וכ"ה בפסיקתא רבתי פל"ז (פיסקא קומי אורי).
(2) ובפסיקתא שם: לאדום.

רואים (בשנת נסים) איך שמתקיימים הסימנים על זה בחז"ל, כולל – הסימן שמובא בילקוט שמעוני¹ (שהוזכר לאַחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם² ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו' [ואח"כ ממשיך בילקוט:] בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם.”

היודע בוודאות מהי הדרך הנכונה של "חיים".
(ב) ישראל הם "בנים... לה' אלקיכם"¹⁸ וביכלתם להיות בטוחים בכוונת ה' לטובתם].

אבל כיוון שאין רואים בעיני בשר את "חלק היפה", וסומכים על דברי הנותן, מובן שהוא אינו מסתפק בכך ש"מעמידו על חלק היפה", אלא הוא שוב מזרז את המקבל ואומר לו לקחת את החלק היפה. וזוהי התוספת – "ואמר לו את זה ברור לך".

וכך בענייננו, שגם לאחר ההסבר לישראל ש"חיים" ו"טוב" – "זה תלוי בזה", ו"העמדתי על החלק היפה", עדיין נדרש זירוז מיוחד¹⁹ מלמעלה: "ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך", שישראל יסמכו לגמרי על ה' ויבחרו ב"חלק החיים".

1. "ובחרת בחיים" – איננה רק אמירה

אך עדיין אפשר לשאול – לכאורה, אין המשל דומה לנמשל:

במשל מובן שהזירוז "את זה ברור לך" משפיע על הבן, כי לבן אין ידיעה עצמית מוחלטת לגבי טיב נחלת אביו, ודי לו בוודאות האב הנותן ובזירוזו, ובנוסף לכך מדובר על זירוז על-ידי אב גשמי לגבי נחלה גשמית, ולכן, למרות שהבן אינו רואה ממש בעיניו שזוהו "חלק היפה" שבנחלה, הרי הזירוז נוטע בו את הבטחון באמיתיות דברי אביו¹⁹,

ואילו בנמשל, לא זו בלבד שלא תמיד רואים את הענין של "מעמידו על חלק היפה" ("אם תעשה טוב הרי לך חיים") בגשמיות (עד אשר הכוונה בכך יכולה להיות אפילו ל"חיים" בעולם הבא²⁰), אלא יותר מכך: בעיני בשר נראה לפעמים ההיפך, ש"דרך רשעים

(18) ראה יד, א.

(19) להעיר מפרש"י צו (י, ב) צריך הכתוב לזרז כו'. ראה (יב, כג), שהיו שטופים כו' הוצרך לומר חזק. ועוד.

(19*) להעיר מרד"ה ומקנה רב תרס"ז.

(20) ראה תיב"ע כאן. בחיי כאן (ולעיל פסוק טו). אוה"ח כאן. וראה ספרי שם. ועוד.

אבל להעיר, שמלשון הכתוב, כי הוא חייך ואורך ימים לשבת על האדמה גו' משמע: שהמדובר (עכ"פ – ע"פ פשוטו של מקרא) בחיים גשמיים. וראה לקמן בפנים.

צלחה"¹⁰, ו"נופת תטופנה שפתי זרה"²¹ – את תענוגי העולם הזה הוא חש בגופו ואילו בעיניו של "ואחריתה מרה כלענה"²² הוא יכול רק להאמין, או, לכל היותר, להבין בשכלו –

ואם כך, כיצד יכול הזירוז – אמירת ה' בתורתו "ובחרת בחיים" – לשכנע את האדם בוודאות לעזוב את החיים הגשמיים ולבחור במקומם בטוב ובחיים של תורה ומצוות?

על כך אומר רש"י בהמשך – "ועל זה נאמר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך":

"ובחרת בחיים" איננה אמירה בלבד, אלא באמצעותה הקב"ה מראה לישראל ("אני מורה לכם") בגשמיות את ה"גורל הטוב", עד אשר רואים בעיני בשר (מפעם לפעם, לפחות) שבאמצעות עשיית טוב זוכים ל"חיים" כפשוטם²³, כך שאפשרית הנחת יד על "גורל הטוב" – אפשר למששו בידיים – וזה מאמת לישראל שעשיית טוב היא "גורל הטוב" ו"חלק החיים".

2. ההסבר לשינוי בין לשון המשל לנמשל

בכך אפשר להסביר גם את השינוי שבלשון רש"י – במשל הוא אומר "ואומר לו את זה ברור לך", ובנמשל, בפרשו את הפסוק ה' מנת חלקי וכוסי...", הוא אומר²⁴ "לומר את זה קח לך":

הזירוז של האב, לאחר ש"מעמידו על חלק היפה", הוא כדיבור בלבד, ויוצא שהבחירה עצמה שייכת לגמרי לבן. לכן אומר האב "את זה ברור לך", על הבן בעצמו לבחור את "חלק היפה", שהאב מורה עליו.

לעומת זאת, אמירת הקדוש-ברוך-הוא "ובחרת בחיים" היא באופן של "הנחת ידי על גורל הטוב"²⁵ – ה"גורל הטוב" כבר נבחר

(21) משלי ה, ג.

(22) שם, ד.

(23) או – שמרגיש איך שחיים אמיתיים הוא (לא חיים בשריים וגשמיים, כ"א) חיים של תומ"צ.

(24) ובדפוס ראשון הגירסא בהמשל: את זה בחר לך ואת זה קח לך.

(25) ולהעיר, שבפרש"י תהלים שם, גם במשל אומר

ועל-ידי ישראל יגלו בעצמם שהם "בחרו בקדוש-ברוך-הוא להיות להם לאלקים"⁵⁷, מעורר ומגלה הדבר את ש"הקדוש-ברוך-הוא בחר בהם להיות לו

לעם סגולה"⁶¹, למטה מעשרה טפחים ובטוב הנראה והנגלה. (משיחות ש"פ 9 נצבים תשכ"ה, יום ב' דר"ה תשכ"ו)

(61) לשון המדרש – במדבר פ"ד, י. נת' בד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א (סה"מ מלוקט ח"ג ע' צט ואילך).

ונכרך בישראל, ולא נותר להם אלא לקחת אותו – את זה קח לך.

ולכן משתמש רש"י בביטוי²⁶ "הנחת ידי... לומר את זה קח לך" (לא כמו במשל "ואומר לו..."), כי העיקר הוא "הנחת ידי...". והאמירה "את זה קח לך" מבטאת רק את מטרת הנחת ידי, את התוצאה של "הנחת ידי".

האומר לבנו...", אמירתו רק מבררת לבן מהו "חלק היפה" – "אומר לו את זה ברור לך". ואילו בנמשל, אמירת הקב"ה "ובחרת בחיים", אינה רק מבררת מהו "חלק החיים", אלא גורסת לכך³² שה"גורל הטוב" כבר "נקנה" ושייך ליהודי, והוא צריך רק לקחתו במעשה ממש – "הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך".

לזכות

כ"ק אדונונו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

ח. הענין ההלכתי הנרמז בשינוי זה

בשינוי הנ"ל בלשון רש"י נרמז גם ענין הלכתי. כדי להבינו יש להצביע על דיוק נוסף בלשון רש"י: החלק היפה נקרא בנמשל בשם "גורלי", "גורל הטוב"²⁷, והכוונה בכך היא לרמז, שאופן בחירת ישראל ב"חלק החיים" הוא כחלוקה על-פי גורל.

ובכך מובן שינוי הלשון שדלעיל בין המשל לנמשל ("ברור לך" לעומת "קח לך"), הרומז שיש הבדל בין הפעולה של "אדם האומר לבנו...". לבין גורל באופן של "הנחת (הקדוש-ברוך-הוא) ידי על גורל...". כדלהלן:

לגבי חלוקה בין שותפים באמצעות גורל סוברים חלק מן ה"ראשונים"²⁸, שהגורל רק מברר איזה חלק צריך כל אחד מהם לקבל, אך כדי שחלק זה אכן יהיה שלו, הוא צריך אחר-כך לבצע קניין.

לעומת זאת, בחלוקת ארץ ישראל לפי גורל, שהיתה באמצעות "קלפי ואורים ותומים"²⁹, ("ברוח הקודש"³⁰), סוברים כולם³¹, שעל-ידי גורל זה נקנה לכל יהודי חלקו בארץ ישראל, והוא כבר שייך לו.

ובדומה לכך בענינונו: במקרה של "אדם

כאדם כו' ומניח ידו על חלק הטוב" (ועד"ז הוא בספרי שם), אבל מסיים (לא "קח לך", כ"א) "בחר לך". ואכ"מ. 26) אבל בדפוס א': ואמרת לי (ובא' מכת"י רש"י: ואמרת). ובכת"י אחרים תיבת, "לומר" ליתא.

27) ובכת"י אחרים דרש"י הגירסא: חלק הטוב. ובא' מכת"י רש"י: חלק וגורל הטוב.

28) נסמנו באנציקלופדיא תלמודית ע' גורל (כרך ה' ע' תיח"ט).

29) לשון הגמרא – ב"ב קו, ב.

30) רשב"ם ב"ב שם. מב"ב קכב, א. הובא בפרש"י פינחס כו, נד. וראה ספרי פינחס שם.

31) ראה הנסמן באנציקלופדיא תלמודית שם (ע' תיט).

ט. שני האופנים של "ובחרת בחיים"

מ"ינה של תורה" אשר בפירושו רש"י זה:

שני ענינים אלו – "חלק היפה... ברור לך", ו"גורל הטוב... קח לך", הם שני אופנים שבהם יכול יהודי להגיע ל"ובחרת בחיים":

דרך אחת היא: בחירה על-ידי חישוב שכלי, שלפי טעם ודעת, ואו נקראים הטוב והחיים בשם "חלק היפה" (כידוע³³, ש"חלק" הוא "עבודה שעל-פי טעם ודעת"). בחירה זו היא באופן של "ברור לך" – ישנם שני חלקים, או שתי דרכים, שבכל אחד מהם יש יתרון על פני האחר (שולול זאת לא ייתכן כאן מצב של ברור – בחירה), ובוחרים חלק אחד, ולא את האחר.

הדרך השניה היא: בחירה בטוב ובחיים בבחירה שלמעלה מטעם ודעת³⁴, ללא חישוב שכלי. בבחירה כזו נקראים ה"חיים" בשם "גורל הטוב" (כידוע³⁵ – ואף בפשטות כך הוא – שגורל איננו ענין שכלי, אלא "למעלה מבחינת דעת"). בחירה זו מתבטאת ב"קח לך" – החלק השני, או הדרך השני, אין להם מקום מלכתחילה, והעבודה היא רק לקחת את ה"גורל הטוב".

י. שני ההסברים לבחירת היהודי בקדושה

דברים אלו יובנו לפי המוסבר בתורת

32) דדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה (ראה פרש"י לך טו, יח).

33) בפירושו, "אשרנו מה טוב וזקנו" – סד"ה אשרנו תרצ"ז (בסה"מ קונטרסים ח"ב). וראה סד"ה אשרנו ה"ש"ת. ועוד.

34) ראה תניא פ"ט (כה, א): לעמוד .. בלי שום טעם ודעת ושכל מושג לו .. ולבחר לו ה' לחלקו ולגורלו כו'.

35) אגוז"ק ס"ס ז. וראה ד"ה אך בגורל – אזה"ת ר"פ פינחס. תרכ"ז. ד"ה אשרנו תרצ"ז פ"ד ואילך. ועוד.

למעלה מטעם ודעת. הנובעת מרצונו העצמותי של היהודי האלקות, מצד דרגת ה"גורל" שבנשמתו⁴⁴. לכך אין מתאים באופן של "ברור לך", כי בדרגה זו אין חשיבות לשום דבר מלבד אלקות, אלא האופן של "גורל הטוב... קח לך" ליישם את דרגת ה"גורל" בתוך פנימיותו, עד למחשבה, דיבור ומעשה.

יא. שורש הבחירה – מעצם הנשמה, הגילוי – בשכל האדם

למרות זאת נאמר בפסוק "החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים..."⁴⁵, שמדובר כאן על האופן של "ברור לך", בחירה בין "חיים" ל"מות", כמובן גם מן הדיוק בלשון רש"י "ועל זה נאמר...", שהענין של "הנחת ידי על גורל הטוב לומר... קח לך" איננו הפירוש של "בחרת בחיים", אלא ש"בחרת בחיים" כולל גם ענין זה, הכתוב במפורש במקום אחר.

ההסבר לכך הוא: בענין של "החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים" – שבחירת חלק החיים על-ידי יהודי היא בחירה חופשית – נכללים שני דברים:

(א) השורש של בחירת היהודי באלקות נובע מכך שעצם הנשמה של יהודי מאוחדת, כביכול, עם עצמות האלקות⁴⁵. וכוננת חפשויות הבחירה בדרגה זו – למרות שבלתי אפשרי שעצם הנשמה תבחר במשהו אחר וזלת אלקות ח"ו⁴⁶ – היא, שבחירת היהודי

החסידות³⁶ ש"דרך רשעים צלחה", ובאופן כללי – השפעת החיות האלקית ל"קליפה" היא מדרגת "מקיף", ולכן היא מרובה, ואילו ההשפעה לכוחות הקדושה היא מן האור ה"פנימי", אור ככלי, ולכן היא על-פי חשבון ומידה.

וזהו מעלת ישראל בבחירתם בקדוש-ברוך-הוא, בקדושה – הם מוותרים על ריבוי השפע שישנו בצד ה"קליפה", ובוחרים בהשפעה המצומצמת מצד הקדושה³⁷.

ומדוע אכן בוחרים ישראל בזאת? על כך יש, באופן כללי, שני הסברים:

(א) כיוון שההשפעה המרובה לרשעים היא זמנית בלבד, ואחר-כך היא פוסקת³⁸, ואילו ההשפעה לצדיקים נעשית בסופו-של-דבר בריבוי עצום³⁹, כנאמר⁴⁰: אם לעוברי רצונו כך – לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

וזהו הבחירה שלפי השכל, עקב חישוב של כדאיות הבחירה בקדושה, הנרמזת בענין הראשון בדברי רש"י: "חלק היפה... ברור לך".

(ב) כיוון שההשפעה המצומצמת היא מצד הקדושה, מפנימיות רצון הקדוש-ברוך-הוא, שלא כהשפעה ל"קליפה" שהיא "כמאן דשדי בתר כתפוי"⁴¹ (=כמי שמשליך מאחוריו כתפו) – לכן הוא בוחר בקדושה⁴². כלומר, השפעת הקדושה היא באופן של "באור פני מלך חיים", ולמרות שהיא מצומצמת היא חביבה עליו⁴³ יותר מהריבוי אשר ב"קליפה".

זו אינה בחירה שלפי חישוב שכלי, אלא

36) ת"א ר"פ בשלה. ובכ"מ. וראה במקומות שציינו בהערה הבאה.
37) ראה בכ"ז בארוכה קונטרס ומעין מאמר ח' ואילך. וראה אוה"ת תבא ע' תתערב ואילך. ד"ה כבוד מלכותך תה". ועוד.
38) קונטרס ומעין (מאמר ו' בסופו. מ"ז פ"ד. מ"א פ"ב). ועוד. וראה ספרי דלעיל הערה 11. ובד"ה כבוד מלכותך שם: ובסוף יתגלה.. איך שהם בחי' מות ממש.
39) ראה קונטרס ומעין מ"ז פ"א. ד"ה כבוד מלכותך שם.
40) נדרים ג, ס"ע"ב. מכות בסופה. ת"א שם (סא, ג).
41) תניא פכ"ב. נת' בקונט' ומעין מ"ב פ"ב ואילך. וראה סדור ד"ה עבדים היינו.
42) ראה בארוכה קונטרס ומעין מאמר ו' (ועוד) – דפנימיות רצון העליון מאיר לישראל דוקא.
43) ע"ד פ"י הבעש"ט (כתר שם טוב סצ"ו), בתפלה לפני גו' לפני ה' ישפוך יחינו – שמבוקשו הוא שרוצה רק לדבר עם המלך (להיות, "לפני ה'") ואין נוגע לו הכבוד והעושר כו', עיי"ש.

יב. הקשר בין ענין זה לבין ר"ה

לפי כל האמור לעיל יובן הקשר בין ענין זה לבין פרשת נצבים, ש"קורין לעולם קודם ראש השנה"⁵⁰, וכיוון ש"הכל הולך אחר החיתום"⁵¹, מובן, שהקשר של פרשת נצבים לראש-השנה איננו רק בתחילת הפרשה ("אתם נצבים היום...")⁵², אלא גם בסופה:

בראש השנה "מעוררים" את הקב"ה לבחור בישראל⁵³, כפי שאומרים ומבקשים, לפני תקיעות השופר, "יבחר⁵⁴ לנו את נחלתינו את גאון יעקב אשר אהב סלה". ובבחירה זו יש שני ענינים (בדומה לאמור לעיל בסעיף י"א):

שורש הבחירה הוא בכך שעצמותו יתברך בוחר בנשמות ישראל בבחירה חפשית, ולא עקב סיבה, ולכן "להחליפם באומה אחרת איני יכול"⁵⁵, שהרי "ישראל ומלכא בלחודוהי"⁵⁶ (= ישראל והמלך לבדם), ואין מקום ח"ו לאחרים⁵⁷.

וגילוי בחירה זו למטה הוא באופן של "והייתם לי סגולה מכל העמים..."⁵⁸ – ישנם "אחרים עמכם", ובכל זאת "הם בעיני ולפני לכלום", וממילא "חייבתכם ניכרת".

בראש השנה הכל "חוזר לקדמותו"⁵⁹, ולפיכך יש "להמשיך" את הבחירה – "יבחר לנו" – משרשה ומקורה, מעצמותו יתברך. וזאת באמצעות עבודת ישראל, שמקיימים את "ובחרת בחיים"⁶⁰ – לא רק בבחירה שלפי השכל, אלא מצד בחינת ה"גורל" שבנשמה, עצם הנשמה.

והתקשרותו לאלקות איננה נובעת מסיבה ויתרון בבחירה זו

– שאז (א) ההתקשרות מוגבלת לפי הסיבה הגורמת לה, (ב) אין זו בחירה חפשית אמיתית⁴⁷, כי בגלל הסיבה האדם "מוכרח" כביכול לבחור כך –

אלא מפני שזהו הרצון של עצם הנשמה מצד עצמה, ומפני שאין לה סיבה, הרי שבחירה זו היא באופן השולל לגמרי⁴⁸ כל דבר וזלת אלקות.

(ב) גילוי הבחירה באלקות הוא בשכל האדם⁴⁹, כי העובדה שרצונו של היהודי באלקות היא בחירתו החפשית ניכרת רק כאשר יש לפניו בפועל שתי דרכים של "חיים" ו"מות", והוא בוחר בחיים. וזה ייתכן רק בשכל האדם, היכול למצוא יתרונות בשתי הדרכים, ובכל זאת – "ובחרת בחיים".

לפיכך נאמר בפסוק "החיים והמוות נתתי לפניך... ובחרת בחיים", כי בעבודה למעשה, הבחירה היא באופן של "ברור לך".

אך רש"י מגלה, ביינה של תורה, את המשמעות הפנימית של "ובחרת בחיים" – "ועל זה נאמר... הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך": הפנימיות של הבחירה השכלית באלקות היא הבחירה של דרגת "גורל" שבנשמה (עצם הנשמה), השוללת לחלוטין "מות" ו"רע", כך שיש צורך רק ב"קח לך", כפי שהוסבר לעיל.

ירידה ונתלכשה.. ע"כ יכולה להיות ממשלה זו גם לבחור הרע ח"ו כו'. וראה תו"ש ע' 220 ובהערה 4 שם.

ד"ה כבוד מלכותך שם (ועד"ו בסה"מ עת"ד ע' קעו), שמשו"ז עיקר ענין הבחירה הוא בכחות הנפש, כי בעצם ושורש הנשמה, מה שהיא רוצה ונמשכת לאלקות הוא בדרך ממילא בלי בחירה ורצון – אבל מהמבואר במקומות שציינו בהערה הקודמת מובן, שגם בעצם הנשמה ישנו ענין הבחירה (ואדרבה – שם הוא אמיתית ענין הבחירה), והכוונה בהמאמר שם י"ל שהיא לשלילת אופן הבחירה כמו"ש בדרגה דשכל ומדות.

47) ראה לעיל הערה 45, דכח הבחירה של הנשמה הוא דוגמת הבחירה למעלה שהיא בחירה חפשית לגמרי.

48) ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1341 ובהערות שם. ח"א ע' 7 הערה 58.

49) ד"ה כבוד מלכותך (ועד"ו בסה"מ עת"ד וסיום המשך הגילוי) שם, עיי"ש באורך. וראה ג"כ לקו"ת פרשתנו מו, רע"ג. ולהעיר ג"כ מלקו"ת שנעתק לעיל הערה 45. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 118 הערה 47.

50) לקו"ת ריש פרשתנו. ע"פ תוד"ה קלות מגילה לא, ב. טושי"ז או"ח סתכ"ח ס"ד.

51) ברכות יב, א.

52) כמשנ"ת בלקו"ת שם.

53) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 127 ואילך. לעיל ע' 164. 232.

54) תהלים מז, ה.

55) פתיחתא דרות רבה ג. וראה פסחים פו, סע"א ואילך. ועוד.

56) ראה חז"ג לב, א. וראה סד"ה ביום השמע"צ (הא') בהמשך תרס"ז.

57) ראה תו"ש שם (בריש העמוד).

58) יתרו יט, ה וברש"י. ועיין תניא פרק מט.

59) פ"ע"ש ש' ר"ה פ"א (ובמקומות המקבילים). לקו"ת פרשתנו נא, ב. ר"ה נת, ב. וראה בארוכה סדור רמד, ד ואילך. ובכ"מ.

60) ראה אוה"ת ר"ה ס"ע אשמג ואילך.